

דעות בעם

גיליון מס' 14 יולי 2009

מכון ב.י. ולוסיל כהן לחקר דעת קהל ✓ The B.I. and Lucille Cohen Institute for Public Opinion Research

אוריינטציה מגדרית לעבודה - האומנם?

ד"ר ענת אורן

טענה המועלית בהתייחס לתעסוקה של נשים מצביעה על קיומה של אוריינטציה מגדרית מובחנת לעבודה. גם היום, על אף השינויים המרכזיים שחלו בעשורים האחרונים בארגון העבודה, במאפייני שוק העבודה ובדפוסי השתתפותן של נשים בכוח העבודה, עדיין מושמעת הטענה כי לנשים עמדות שונות מאלו של הגברים כלפי חיי העבודה. בשנות השמונים 'הסטראוטיפ' הנפוץ בנושא דיבר על חוסר מחויבות וחוסר עניין של נשים לעבודה מחוץ לבית. Karen (1983) מצאה כי נשים תפסו את עצמן כפחות מעורבות בעבודה מאשר בעליהן. נשים נמצאו כמוהות יותר עם המשפחה מאשר עם העבודה מחוץ לבית בעוד שעבור גברים הממצאים היו הפוכים. לאור זאת, מעניין לבחון האם כיום אכן קיימים הבדלים משמעותיים בין גברים ונשים בתפיסתם את העבודה.

במטרה לתת מענה לשאלה זו, נבחנו עמדות גברים ונשים ביחס ל'מרכזיות העבודה'. ההשוואה התבצעה בשלוש נקודות זמן - בשנת 1989, בשנת 1998 ובשנת 2005, במסגרת פרויקט ה-International Social Survey (ISSP) Program¹. איסוף הנתונים בשנת 1989 ובשנת 1998 התבצע על-ידי מכון המחקר של מודיעין אזרחי בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית הבוגרת בישראל. איסוף הנתונים בשנת 2005 התבצע על ידי מכון ב.י. כהן למחקרי דעת קהל באוניברסיטת תל-אביב, בקרב מדגם מייצג של כלל האוכלוסייה הישראלית הבוגרת. לוח 1 מציג את גודל המדגם היהודי בכל אחת מנקודות הזמן.

לוח 1: גודל המדגם היהודי² בכל אחת מנקודות הזמן

שנה	סה"כ במדגם	נשים	גברים
1989	1121	604	517
1998	1037	541	496
2005	1002	540	462

1 מטרת פרויקט ה-ISSP הינה עריכת מחקרים השוואתיים בינלאומיים באמצעות סקרי עמדות המתקיימים במדינות שונות, תוך בקרה קפדנית על כלי המחקר ודרכי איסוף הנתונים.
2 היות ובשנת 1989 איסוף הנתונים התבצע רק בקרב האוכלוסייה היהודית, ניתוח הנתונים בדוח הנוכחי מתבסס על המדגמים בקרב האוכלוסייה היהודית בלבד.

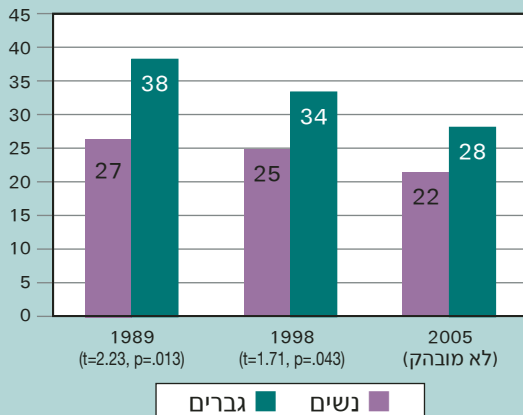
מרכזיות ערכית של העבודה

לבדיקת התפיסה הערכית של מרכזיות העבודה נתבקשו כלל המרואיינים (הן העובדים והן שאינם עובדים) לציין עד כמה הם מסכימים או לא מסכימים לשתי טענות כלפי עבודה: **"הייתי נהנה מעבודה בתשלום גם אם לא הייתי זקוק לכסף"**; ו- **"עבודה היא רק דרך להרוויח כסף – לא יותר מזה"** (אפשרויות התשובה: מסכים מאוד; מסכים; לא מסכים; לא מסכים ולא לא-מסכים; לא מסכים; לגמרי לא מסכים). תרשים 1 מציג את אחוז המסכימים לטענה כי **"הייתי נהנה מעבודה בתשלום גם אם לא הייתי זקוק לכסף"** על-פי מין ובשנים 1989, 1998 ו-2005.

מתרשים 1 ניתן לראות כי במהלך השנים הפער בין עמדת הנשים ועמדת הגברים הצטמצם ואף התבטל: אחוז הנשים שהסכים עם הטענה כי **"הייתי נהנה מעבודה בתשלום גם אם לא הייתי זקוק לכסף"** בשנת 1989 היה 71% בהשוואה ל-61% בקרב הגברים ובשנת 1998 אחוז הנשים שהסכים עם הטענה היה 74% בהשוואה ל-65% בקרב הגברים. בשתי נקודות זמן אלו הפערים בין גברים לנשים הינם מובהקים לעומת זאת, בשנת 2005 אין הבדל מובהק בין קבוצות המגדר ואחוז הנשים שהסכים עם הטענה (69%) דומה לאחוז המסכימים בקרב הגברים (68%). ניתן לומר כי עם השנים, הפער בעמדות הנשים והגברים לגבי מרכזיות ערכית של העבודה הצטמצם.

הוא 25% בהשוואה ל-34% בקרב הגברים. בשתי נקודות זמן אלו הפערים בין גברים לנשים הינם מובהקים. לעומת זאת, בשנת 2005 אין הבדל מובהק בין קבוצות המגדר ואחוז הנשים שהסכים עם הטענה (22%) קרוב לאחוז המסכימים בקרב הגברים (28%).

תרשים 2: אחוז המסכימים כי עבודה היא רק דרך להרוויח כסף – לא יותר מזה

מספר שאלות הופנו לנחקרים שהינם כרגע בכוח העבודה:

זמן לעבודה בתשלום

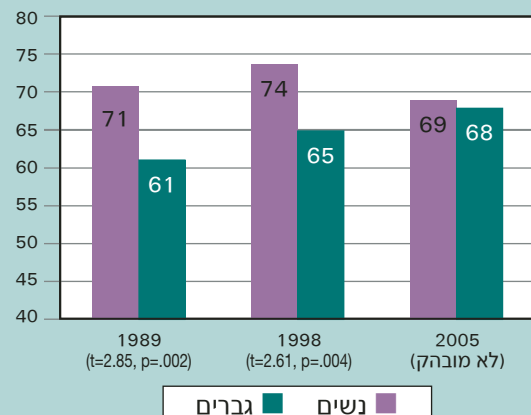
העובדים נשאלו האם הם היו רוצים להקדיש יותר זמן לעבודה בתשלום, פחות זמן, או אותה כמות של זמן כמו בהווה? (בהנחה שביכולתם לשנות את הדרך בה הם מעבירים את זמנם³). תרשים 3 מציג את אחוז העובדים שציין כי ברצונו להקדיש יותר זמן לעבודה בתשלום. מהתרשים ניתן לראות כי בכל שלוש נקודות הזמן אין הבדלים מובהקים בין נשים וגברים בתשובותיהם לגבי העדפותיהם ההתנהגותיות ביחס לעבודה בתשלום. הבדלים קיימים בין שלוש נקודות הזמן: בשנת 1989 כרבע מהעובדים (נשים וגברים כאחד) ציינו כי ברצונו להקדיש יותר זמן לעבודה בתשלום בהשוואה ל-42% בשנת 1998 וכ-45% בשנת 2005.

זמן לפעילות פנאי ולמשפחה

בהמשך לשאלה לגבי זמן לעבודה בתשלום נשאלו העובדים האם הם היו רוצים להקדיש יותר זמן לפעילויות פנאי ולמשפחה, פחות זמן, או אותה כמות של זמן כמו בהווה? (שוב, בהנחה שביכולתם לשנות את הדרך בה הם מעבירים את זמנם⁴).

3 פירוט נוסח השאלה ראה נספח מתודולוגי.
4 פירוט נוסח השאלה ראה נספח מתודולוגי.

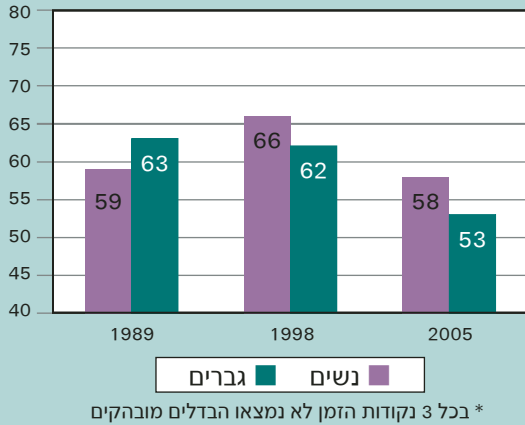
תרשים 1: אחוז המסכימים לטענה כי "הייתי נהנה מעבודה בתשלום גם אם לא הייתי זקוק לכסף"

מגמת צמצום הפער (אם כי חלשה יותר) ניתן לראות גם לגבי הטענה השנייה. מתרשים 2 ניתן לראות כי אחוז הנשים שהסכים עם הטענה כי **"עבודה היא רק דרך להרוויח כסף – לא יותר מזה"** בשנת 1989 היה 27% בהשוואה ל-38% בקרב הגברים, בשנת 1998 אחוז הנשים שהסכים עם הטענה

מנשים, הביעו את רצונם להקדיש יותר זמן למשפחה, לעומת זאת, הן בשנת 1998 והן בשנת 2005 התמונה הפוכה ונשים מביעות רצון להקדיש יותר זמן למשפחה בהשוואה לגברים.

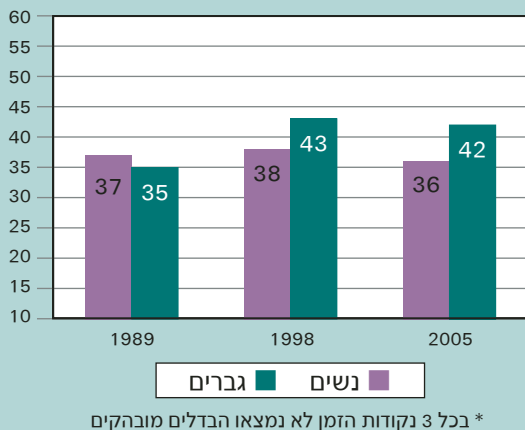
תרשים 5: אחוז המעוניינים להקדיש יותר זמן למשפחה

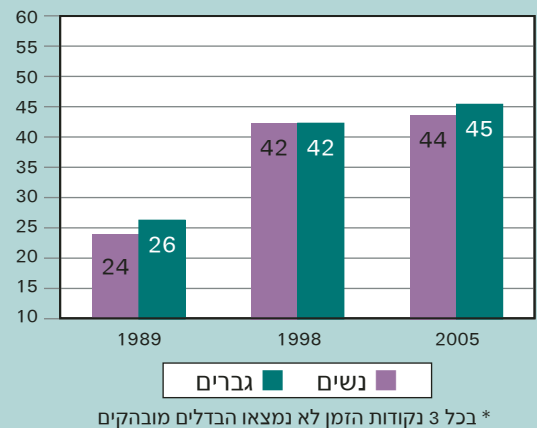
מרכזיות השכר בעבודה

העובדים נתבקשו לבחור אחת מבין שלוש טענות שעסקו בקשר שבין שעות עבודה ושכר: האם הם היו בוחרים לעבוד יותר שעות ולהרוויח יותר כסף; לעבוד אותן מספר שעות ולהרוויח אותו סכום כסף; או לעבוד פחות שעות ולהרוויח יותר כסף.⁵ תרשים 6 מציג את אחוז העובדים שצינו כי היו בוחרים לעבוד יותר שעות ולהרוויח יותר כסף. מתרשים 6 עולה כי בכל שלוש נקודות הזמן הפערים בין עובדים לעובדות

תרשים 6: אחוז העובדים שצינו כי היו בוחרים לעבוד יותר שעות ולהרוויח יותר כסף

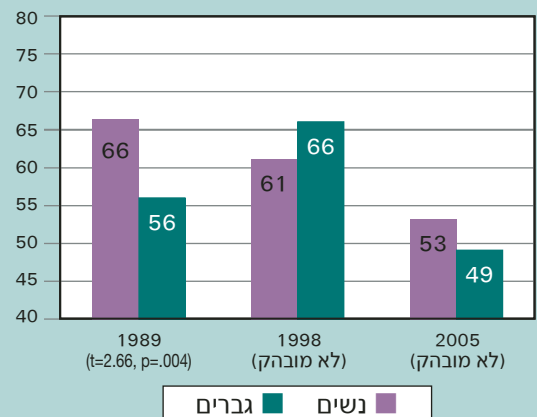

תרשים 3: אחוז המעוניינים להקדיש יותר זמן לעבודה בתשלום

תרשים 4 מציג את אחוז העובדים שצינו כי ברצונם להקדיש יותר זמן לפעילויות פנאי. מתרשים 4 ניתן לראות כי עם השנים חלה ירידה באחוז הנשים המעוניינות להקדיש יותר זמן לפעילויות פנאי: בשנת 1989, 66% מהעובדות ציינו כי הן מעוניינות להקדיש יותר זמן לפעילויות פנאי, בהשוואה ל-61% בשנת 1998 ו-53% בשנת 2005. כמו כן, הפערים בין נשים וגברים מצטמצם והופך לבלתי מובהק ב-1998 ו-2005.

תרשים 4: אחוז המעוניינים להקדיש יותר זמן לפעילויות פנאי

תרשים 5 מציג את אחוז העובדים שצינו כי ברצונם להקדיש יותר זמן למשפחה. מעניין לראות כי בין השנים 1998 ו-2005 חלה ירידה, הן בקרב הגברים והן בקרב הנשים, המביעים רצון להקדיש יותר זמן למשפחה. ממצא נוסף העולה מתרשים 5 מלמד כי בכל שלוש נקודות הזמן הפערים בין עובדים לעובדות הינם קטנים. יחד עם זאת, בשנת 1989 גברים, יותר

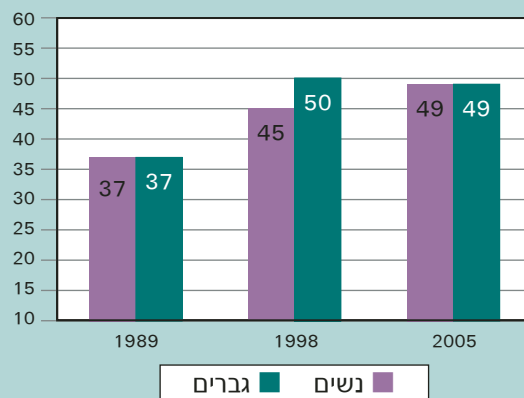
5 פירוט נוסח השאלה ראה נספח מתודולוגי.

הם מרוצים, או לא מרוצים מעבודתם העיקרית (אפשרויות התשובה: מרוצה לגמרי; מאד מרוצה; די מרוצה; לא מרוצה ולא לא מרוצה; די לא מרוצה; מאד לא מרוצה; לגמרי לא מרוצה). בדומה לממצאים לגבי מרכזיות העבודה גם ברמת שביעות הרצון מהעבודה לא ניתן להצביע על הבדלים משמעותיים בין עובדים לעובדות. הממצא המעניין מצביע על כך שהן בשנת 1998 והן בשנת 2005 כמחצית מהעובדים, נשים וגברים כאחד, מביעים שביעות רצון מעבודתם, וזאת בהשוואה ל-37% בשנת 1989.

סיכום

על סמך הממצאים ניתן לומר כי נשים וגברים, עובדים ולא-עובדים כאחד, תופסים באופן דומה את 'מרכזיות העבודה': בקרב כלל הציבור המרכזיות הערכית של העבודה הינה גבוהה (כשני שלישי מהציבור ציינו כי היו נהנים מעבודה בתשלום גם אם לא היו זקוקים לכסף) והפער בעמדות הנשים והגברים לגבי מרכזיות ערכית של העבודה שניתן למצוא בשנת 1989 הצטמצם עם השנים. בקרב הנמצאים בכוח העבודה, בכל שלוש נקודות הזמן לא נמצאו הבדלים בין נשים וגברים בהעדפותיהם ההתנהגותיות: אחוז דומה היו רוצים להקדיש יותר זמן לעבודה בתשלום, לפעילויות פנאי ולמשפחה. כמו כן, עמדותיהם לגבי מרכזיות השכר אינן שונות במהותן וגם ברמת שביעות הרצון מהעבודה לא ניתן להצביע על הבדלים משמעותיים בין עובדים לעובדות.

תרשים 7: אחוז העובדים שהביעו שביעות רצון מעבודתם

* בכל 3 נקודות הזמן לא נמצאו הבדלים מובהקים

הינם קטנים ולא מובהקים, וכי עמדותיהם לגבי מרכזיות השכר אינן שונות במהותן. יחד עם זאת, בשנת 1989 כלל לא היה פער בין העובדים לעובדות ואילו הן בשנת 1998 והן בשנת 2005 יותר גברים בהשוואה לנשים מעוניינים לעבוד יותר שעות ולהרוויח יותר כסף.

שביעות רצון מעבודה

האם קיימים הבדלים בין נשים וגברים במידת שביעות רצונם מהעבודה? בכדי לברר סוגיה זו נתבקשו העובדים לציין האם

נספח מתודולוגי

דגימה:

בשנת 1989 ובשנת 1998 נאספו הנתונים בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית העירונית מגיל 18 ומעלה על ידי מכון המחקר של חברת 'מודיעין אזרחי'. בשנת 2005 נאספו הנתונים בקרב מדגם מייצג של כלל האוכלוסייה הישראלית הבוגרת מגיל 18 ומעלה על ידי מכון ב. י. כהן למחקרי דעת קהל באוניברסיטת תל-אביב. הדגימה בשתי נקודות הזמן, הינה דגימה הסתברותית של אזורים סטטיסטיים, בתוך שכבות המובחנות על פי אזור גיאוגרפי, גודל ומאפיינים סוציו-אקונומיים. כדי להבטיח ייצוגיות המדגם חזרו המראיינים לפחות 3 פעמים לכל כתובת כדי לאתר כל מרואיין שעלה במדגם.

פירוט נוסח השאלות לגבי הקצאת זמן:

נניח שיכולת לשנות את הדרך בה אתה מעביר את זמנך, ולהקדיש יותר זמן לדברים מסוימים ופחות זמן לדברים אחרים. לאלו מהדברים הבאים היית רוצה להקדיש יותר זמן, לאלו פחות זמן ולאלו היית מקדיש אותה כמות זמן כמו עכשיו?

זמן לעבודה בתשלום	הרבה יותר זמן	קצת יותר זמן	אותה כמו זמן כמו עכשיו	קצת פחות זמן	הרבה פחות זמן	לא להקריא: לא יכול לבחור	לא להקריא: אין תשובה/ מסרב
1	2	3	4	5	8	9	
1	2	3	4	5	8	9	
1	2	3	4	5	8	9	

חשוב על מספר השעות שאתה עובד ועל הכסף שאתה מרוויח בעבודה העיקרית שלך, כולל שעות נוספות קבועות. אילו הייתה לך רק אחת משלוש האפשרויות הבאות, איזו אפשרות היית מעדיף?

1. לעבוד יותר שעות ולהרוויח יותר כסף
2. לעבוד אותו מספר שעות ולהרוויח אותו סכום כסף
3. לעבוד פחות שעות ולהרוויח פחות כסף
8. לא להקריא: לא יכול לבחור
9. לא להקריא: מסרב אין תשובה

מכון ב.י. ולוסיל כהן לחקר דעת קהל ✓ The B.I. and Lucille Cohen Institute for Public Opinion Research

הפקולטה למדעי החברה ע"ש גרשון גורדון אוניברסיטת תל-אביב

קריית האוניברסיטה,
רמת-אביב, תל-אביב 69978,
ת"ד 39040.
טלפון: 03-6408963
פקס: 03-6409215,
דואר אלקטרוני: bicohen@post.tau.ac.il
אתר המכון: http://bicohen.tau.ac.il

עורכת: ד"ר אירית אדלר
עריכה גרפית: יעל כפיר, מיכל סמו, המשרד לעיצוב גרפי

מכון ב. י. ולוסיל כהן למחקרי דעת קהל הנו מכון אוניברסיטאי המשלב פיתוח אקדמי של תיאוריה ומתודולוגיה של סקרי דעת קהל עם ביצוע מחקרי דעת קהל בלתי תלויים ברמה המדעית הגבוהה ביותר.

מטרות המכון:

1. לשמש כמסגרת לביצוע מחקרים אקדמיים המבוססים על סקרי אוכלוסייה.
2. לפתח תכנית של סקרי עמדות תקופתיים בנושאים בעלי עניין ציבורי בחברה הישראלית.
3. ליצור מאגרי נתונים שיאפשרו לעקוב אחר מגמות לאורך זמן בדעת הקהל בישראל.
4. לערוך ניסויים במתודולוגיות של סקרים במטרה לפתח ולשפר את הטכניקות של מחקרי דעת קהל.